

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EÜ) NR 1924/2006
TOIDU KOHTA ESITATAVATE TOITUMIS- JA TERVISEALASTE VÄIDETE
KOHTA**

JUHEND TOIDUKÄITLJALE

Käesoleva juhendi eesmärk on selgitada toidukäitlejale, kuidas esitada toidu kohta toitumis- või tervisealast väidet. Juhend ei ole õiguslikult siduv. Enne toitumis- või tervisealase väite esitamist tuleb tutvuda kogu määrusega.

Juhend on koostatud Põllumajandusministeeriumi toidu- ja veterinaarosakonna toiduohutuse büroos, koostöös Veterinaar- ja Toiduameti ning Tarbijakaitseametiga.

Koostatud: november 2008.

Uuendatud: jaanuar 2010.

SISUKORD

1. Õigusaktid, juhendid.....	3
1.1. Õigusaktid	3
1.2. Abimaterjale	3
2. Reguleerimisala	4
2.1. Määruse reguleerimisala (artikkel 1).....	4
2.2. Toitumisalase väite mõiste (artikkel 2)	4
2.3. Tervisealase väite mõiste (artikkel 2).....	5
2.4. Kaubamärk, marginimetus, väljamõeldud nimetus (artikli 1 lg 3, artikli 28 lg 2).....	5
2.5. Üldnimetused (artikkel 1 lg 4)	5
3. Üldpõhimõtted toitumis- või tervisealase väite esitamisel	6
3.1. Üldnõuded (artiklid 3, 5, 6).....	6
3.2. Toitainelised põhijooned (artikkel 4)	6
3.3. Alkohoolsed joogid (artikli 4 lõiked 3 ja 4)	7
3.4. Toote turuleviimine ja järelevalve (artikkel 26).....	7
4. Toitumisalased väited	8
4.1. Lubatud toitumisalased väited (artikkel 8).....	8
4.2. Võrdlevad väited (artikkel 9, lisa).....	8
4.3. Üleminekumeede lisast puuduva toitumisalase väite kasutamiseks (artikli 28 lg 3)	8
5. Tervisealased väited	9
5.1. Lubatud tervisealased väited (artikli 10 lg 1).....	9
5.2. Üldised ja mittespetsiifilised tervisealased väited (artikli 10 lg 3)	9
5.3. Keelatud tervisealased väited (artikkel 12)	10
5.4. Viitamine isikule või organisatsioonile (artikkel 11).....	10
5.5. Üleminekumeetmed tervisealase väite kasutamiseks pärast 01.07.2007	10
6. Märgistusnõuded toitumis- või tervisealase väite esitamisel.....	12
6.1. Toitumisalane teave (artikkel 7, artikli 1 lg 2 ja 5)	12
6.2. Lisateave tervisealase väite korral (artikkel 10).....	12
6.3. Lisateave haigestumise riski vähendamise väite korral (artikli 14 lg 2)	13
7. Tervisealase väite taotluse esitamine	14
7.1. Kasutada lubatud tervisealaste väidete nimekirja koostamine	14
7.2. Omandiandmete kaitse (artikkel 21)	14
7.3. Tervisealase väite taotluse koostamine	14
7.4. Taotluse esitamine, hindamine ja tervisealase väite lubamise kohta õigusakti vastuvõtmine	15
7.5. Taotluse tagasivõtmine.....	16
Käitleja meelespea toitumis- või tervisealase väite esitamisel.....	17

1. ÕIGUSAKTID, JUHENDID

1.1. Õigusaktid

Õigusaktid, millega tuleb enne toitumis- või tervisealase väite esitamist tutvuda:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1924/2006, 20. detsember 2006, toidu kohta esitatavate toitumis- ja tervisealaste väidete kohta (*edaspidi "määrus nr 1924/2006" või "määrus"*)
- Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2003. a määrus nr 324 "Toidu märgistusele esitatavad nõuded ja märgistamise ning muul viisil teabe edastamise kord" (*edaspidi "VVm nr 324"*)
- Toiduseadus

Vajadusel:

- Komisjoni määrus (EÜ) nr 353/2008, 18. aprill 2008, millega kehtestatakse rakenduseeskirjad selle kohta, kuidas taotleda tervisealaste väidete esitamise lubasid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1924/2006 artiklis 15 sätestatu kohaselt
- Komisjoni määrused, mis käsitlevad tervisealastele väidetele loa andmist või loa andmisest keeldumist
- Muud õigusaktid, milles sätestatakse nõuded toidule

1.2. Abimaterjale

Euroopa Komisjon haldab **toitumis- ja tervisealaste väidete registrit** (kirjeldatud määruse 1924/2006 artiklis 20). See sisaldab samu toitumisalaseid väiteid, mis on toodud määruse 1924/2006 lisas ning heakskiidetud ja tagasi lükatud tervisealaseid väiteid. Register on informatiivne abivahend ega ole õiguslikult siduv. Register asub Euroopa Komisjoni kodulehel http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/claims/community_register/index_en.htm.

Euroopa Komisjoni kodulehel on saadaval määruse nr 1924/2006 rakendamise juhend, vt http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/claims/index_en.htm. Mõnda selle teemat on korratud ka käesolevas juhendis.

Euroopa Toiduohutusameti (*European Food Safety Authority, EFSA*) kodulehel on ülevaade EFSA kui teadusliku nõu andja rollist seoses väidete määrusega, tervisealasele väitele loa saamise taotluse koostamise teaduslik ja tehniline juhend ning EFSAle saabunud taotluste kokkuvõtteid ja nende kohta antud arvamused. Vt <http://www.efsa.europa.eu/en/nda/ndaclaims.htm>.

2. REGULEERIMISALA

2.1. Määruse reguleerimisala (artikkel 1*)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1924/2006 kohaldatakse toitumis- ja tervisealaste väidete suhtes lõpptarbijale pakutava toidu märgistusel, esitlemisel ja reklaamis. See hõlmab lõpptarbijani jõudvat kaubandusliku eesmärgiga teavet toidu (sealhulgas toidulisandi) märgistusel, infovoldikus, veebilehel, tootesitlusel või muul viisil lõpptarbijale tutvustamisel. Väite esitusviis võib olla erinev: sõnaline, graafiline, pilt, sümbol. Määrust kohaldatakse ka toidu suhtes, mis on mõeldud tarnimiseks restoranidele, haiglatele, koolidele, sööklatele jms toitlustusettevõtjatele.

Määrus ei mõjuta mõne muu õigusaktiga nõutava teabe esitamist, vaid kehtib vabatahtlikult esitatavate toitumis- ja tervisealaste väidete suhtes.

Teatud tervisehäirega tarbijale suunatud väidete esitamist, nt "laktoosivaba" ja "gluteenivaba", ei reguleerita määrusega nr 1924/2006, vaid eritoitu käsitlevate õigusaktidega.

Imiku piimasegu kohta on lubatud (vaid märgistusel, sest reklaam on keelatud) üksnes väited, mis on koos väite esitamise tingimustega toodud Vabariigi Valitsuse 29.12.1999. a määruses nr 436 "Eritoitade koostis- ja kvaliteedinõuete ning eritoidude valmistamiseks kasutatavate ainete ja eritoidu käitlemise suhtes esitatavate nõuete ning eritoidude märgistamise ja muul viisil teabe edastamise erinõuete ja korra kinnitamine".

Toitumis- ja tervisealaste väidete kasutamisega kaasnevad täiendavad märgistamise või teabe andmise nõuded. Erandiks on lõpptarbijale või toitlustusettevõttele pakendamata kujul müüdiv toit, müügikohas ostja palvel pakendatav toit ja koheseks realiseerimiseks valmis pakendatud toit – nende puhul kohaldatakse täiendavatest nõuetest vaid osa (täpsemalt vt käesoleva juhendi 6. peatükk).

2.2. Toitumisalase väite mõiste (artikkel 2)

Toitumisalane väide annab mõista, et toidul on kasulikud toitainelised omadused, mis tulenevad sellest, et toode sisaldab, sisaldab suurendatud või vähendatud määral või ei sisalda energiat, toitainet või mingit muud ainet. Toitumisalased väited on näiteks "suhkruvaba", "vähesoolane", "vähem kaloreid", "ainult 2% rasva", "light/lahja/kerge", "kiudaineallikas", "lisatud vitamiine", "omega-3-rasvhapetega".

Iga väide toidu koostisosa kohta ei pruugi olla toitumisalane väide. Nt väited "ilma säilitusaineteta" ja "pähklitega" kirjeldavad toidu koostist, kuid ei vihja koostisest tulenevatele kasulikele toitainelistele omadustele. Need ei ole toitumisalased väited määruse 1924/2006 mõttes, seega ei reguleerita selle määrusega nende kasutamist.

---

* Siin ja edaspidi on pealkirja järel sulgudes märgitud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1924/2006 peamised teemaga seotud artiklid. Enne toitumis- või tervisealase väite esitamist tuleb tutvuda kogu määrusega.

2.3. Tervisealase väite mõiste (artikkel 2)

Tervisealane väide annab mõista, et toidugrupi, toidu või selle koostisosa ja tervise vahel on seos. Seega näitab tervisealane väide, mida kasulikku see toit inimese tervisele teeb. Tervisealased väited on näiteks "kiudained soodustavad seedimist", "kaltsium ja vitamiin D teevad luud tugevaks", "kiirendab ainevahetust", "sisaldab probiootikume" (selle väitega peab kaasnema täpsem väide, milline on konkreetne kasulik probiootiline mõju tervisele, sest bakterid on erineva toimega).

Määruses kirjeldatud korras ehk pärast väite heaks kiitmist on võimalik esitada ka haigestumise riski vähendamise väidet. See on väide, et toidu tarbimine vähendab oluliselt mingisse haigusse haigestumise mingit riskitegurit, näiteks: "Taimsete steroolide puhul on tõestatud vere kolesteroolitaset vähendav toime. Kõrge vere kolesteroolitase on südame isheemiatõve tekkimise riskitegur." Endiselt on aga toiduseaduse §-ga 39 keelatud viidata toidu haigusi tõkestavatele, ravivatele või leevendavatele omadustele, näiteks on **keelatud** väited "ravib osteoporoosi", "hea akne korral", "põletikuvastane", "ennetab vähki", "vähendab südame isheemiatõve riski" (viimane ei ole lubatud, sest viitab riskiteguri asemel haigusele).

2.4. Kaubamärk, marginimetus, väljamõeldud nimetus (artikli 1 lg 3, artikli 28 lg 2)

Kaubamärk (ingl. k. *trade mark*), marginimetus (*brand name*) või väljamõeldud nimetus on vahel tõlgendatavad toitumis- või tervisealaste väidetena, sest võivad jätta mulje, et toidul on kasulikud toitainelised omadused või seos tervisega. Neid võib kasutada ilma väitele loa andmise protseduuri läbimata, juhul kui märgistusel, esitlemisel või reklaamis, kus neid kasutatakse, kaasneb ka nendega seotud toitumis- või tervisealane väide, mis vastab määrusele.

Üleminekumeetmena võib määrusele mittevastavaid kaubamärke ja marginimetusid, mis olid olemas enne 01.01.2005, kasutada toidu kohta kuni 19.01.2022.

2.5. Üldnimetused (artikkel 1 lg 4)

Toidukäitlejad võivad taotleda määruse nõuetest erandit sellisele toidu üldnimetusele, millega tavapärastel on tähistatud toidu- või joogigrupi mingit iseärasust, mis võib jätta mulje tervisele mõju avaldamisest, nt ingl k *cough drop* (teatav kompvek) , *digestive biscuit* (teatav täisterajahust küpsis). Erand tehakse üldine, mitte vaid avalduse teinud käitleja(te)le. Erandi võib saada küll üldnimetus, kuid kui tootel on lisaks toitumis- või tervisealaseid väiteid, peavad need siiski määrusele vastama.

Üldnimetusele erandi taotlemiseks tuleb saata avaldus Veterinaar- ja Toiduametile, kes edastab selle Euroopa Komisjonile. Kuigi avalduste esitamise eeskiri on veel vastu võtmata, võivad käitlejad avalduse esitamise sooviga võtta ühendust Veterinaar- ja Toiduametiga.

3. ÜLDPÕHIMÕTTED TOITUMIS- VÕI TERVISEALASE VÄITE ESITAMISEL

3.1. Üldnõuded (artiklid 3, 5, 6)

Väide ei tohi

- olla vale, mitmeti mõistetav, eksitav;
- tekitada kahtlust muude toitude ohutuse või toiteväärtuse piisavuse osas;
- soodustada või õigustada toidu liigset tarbimist;
- anda mõista, et tasakaalustatud ja mitmekesine toit ei anna piisavalt toitaineid;
- tekitada või ära kasutada hirmu.

Väide

- peab olema keskmisele tarbijale arusaadav;
- esitatakse tarbimisvalmis toidu kohta;
- peab põhinema üldtunnustatud teaduslikel tõenditel. Väide peab olema teaduslikult põhjendatud, võttes arvesse kättesaadavate teaduslike andmete terviklikkust ning kaaludes tõendeid.

Aine, mille kohta väide esitatakse, peab täitma järgmised tingimused.

- Aine või aine puudumine või vähendatud sisaldus peab olema teaduslikult tõendatult kasuliku toimega.
- Aine sisaldus tootes peab olema selline nagu õigusaktiga määratud; kui koguse kohta ei ole nõuet kehtestatud, peab ainet olema mõju avaldav kogus. See kehtestatud kogus või mõju avaldumiseks vajalik aine kogus peab olema saadav tootekogusega, mida eeldatavasti tarbitakse. Teise variandina (sõltuvalt väitest) aine ei esine tootes või esineb vähendatud koguses, nii et kaasneb väidetav mõju.
- Aine peab olema organismi jaoks kättesaadaval kujul, kui see on asjakohane.

Järelevalveasutuse nõudmisel peab käitleja või turuleviija olema võimeline põhjendama väitega toote vastavust määrusele nr 1924/2006.

3.2. Toitainelised põhijooned (artikkel 4)

Vältimaks eksitavat olukorda, kus väited võiksid varjata toidu üldist toiteväärtust, kehtestab Euroopa Komisjon koostöös EL liikmesriikidega toitainelised põhijooned (ingl k *nutrient profiles*). See tähendab, et määratletakse teatud ainete, nt küllastunud rasvhapete, suhkru, soola sisaldused, mida toit oma koostise poolest ei tohi ületada, kui tahetakse esitada toitumis- või tervisealast väidet. Toitaineliste põhijoonte kehtestamine oli kavandatud jaanuariks 2009, kuid see hilineb.

Pärast toitaineliste põhijoonte kehtestamist, tohib tervisealast väidet esitada ainult siis, kui toit neile vastab.

Toitumisalase väite võib esitada rasva, küllastunud rasvhapete, *trans*-rasvhapete, suhkrute ja soola/naatriumi sisalduse vähendamise kohta ka juhul, kui selle aine sisaldus ületab põhijoontes määratletud kogust. Muus osas peab väide ikkagi määrusele vastama.

Kui üks toitainet ületab põhijooni, võib toitumisalast väidet esitada, kuid väite lähedal, samal küljel ja sama silmatorkavalt peab olema hoiatus "Suur [põhijooni ületava aine] sisaldus".

Toitaineliste põhijoonte mudeleid on maailmas välja töötatud erinevaid, sõltuvalt eesmärgist, milleks neid kasutatakse. Käesoleva määruse jaoks koostatavate toitaineliste põhijoonte teadusliku taustaga saab tutvuda Euroopa Toiduohutusameti kodulehel, vt <http://www.efsa.europa.eu/en/scdocs/scdoc/644.htm>. Lühülevaadet toitaineliste põhijoonte kehtestamisest vt Euroopa Komisjoni kodulehel http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/claims/nut_profiles_en.htm. Euroopa Komisjon konsulteerib ka huvigruppidega.

3.3. Alkohoolsed joogid (artikli 4 lõiked 3 ja 4)

Kui joogi alkoholisisaldus on üle 1.2 mahu%, siis

- ei tohi esitada tervisealast väidet;
- on toitumisalastest väidetest lubatud vaid madalale alkoholisisaldusele või alkoholi- või energiasisalduse vähendamisele viitavad väited. Nt on selline väide "*light*" siidril.

Kui puuduvad EL eeskirjad sellisele toitumisalasele väitele, mis viitab madalale alkoholisisaldusele, alkoholi- või energiasisalduse vähendamisele või puudumisele joogis, võib kohaldada liikmesriigi tingimusi. Seega tuleks toodet Eestist välja viies kontrollida, kas sihtriigis on eritingimusi alkoholil toitumisalase väite kasutamiseks.

Eestis alkohoolse joogi kohta toitumisalase väite esitamisel tuleb jälgida, et seejuures ei tekiks vastuolu EL alkoholi puudutavate eeskirjadega või alkoholiseadusega või Vabariigi Valitsuse 26. aprilli 2004. a. määrusega nr 134 "Alkoholi määramise, kirjeldamise ja müügiks esitlemise nõuded".

Alkoholi sisaldavat toidulisandit ei käsitleta määruse nr 1924/2006 mõistes alkohoolse joogina, nagu on selgitatud preambuli punktis 13. Seega ei kehti need väite esitamise piirangud alkoholi sisaldavale toidulisandile.

3.4. Toote turuleviimine ja järelevalve (artikkel 26)

Järelevalve lihtsustamiseks võivad liikmesriigid nõuda oma territooriumil toitumis- või tervisealase väitega toote turuleviimisest pädeva asutuse teavitamist. Eestis ei ole teavitamise nõuet kehtestatud.

4. TOITUMISALASED VÄITED

Vt ka juhendi teisi peatükke.

4.1. Lubatud toitumisalased väited (artikkel 8)

Kasutada tohib vaid määruse nr 1924/2006 lisa toodud toitumisalaseid väiteid. Väite sõnastus ei pea olema sama, mis määruhes – lubatud on ka muu samatähenduslik sõnastus või esitusviis. Seejuures tuleb tähelepanu pöörata, et väite sõnastus jääks ikka määruhes tooduga samatähenduslikuks ega eksitaks tarbijat toote olemuse suhtes. Nt "ei sisalda suhkruid" = "suhkruvaba", kuid "ei ole lisatud suhkruid" ≠ "suhkruvaba". Keelatud on väited kujul "X% rasvavaba", nt "99% rasvavaba".

Määruse lisa muutmine, näiteks täiendamine uue toitumisalase väitega, toimub vastavalt artikli 8 lg 2 protseduurile ja käitlejad võivad selleks põhjendatud ettepanekuid teha.

4.2. Võrdlevad väited (artikkel 9, lisa)

Võrdlevateks toitumisalasteks väideteks on "vähendatud/suurendatud [energia/aine] sisaldusega" ja "*light*/lahja" ning nendega samatähenduslikud väited.

Võrdleva väite puhul võrreldakse toidu koostist sama toidugrupi teiste toitudega, sealhulgas teiste kaubamärkide toitudega. Määruhes ei ole defineeritud toidugrupi mõiste, lähtuda tuleks eesmärgist, et väite mõte oleks selge ega eksitaks tarbijat toiduvalikute tegemisel. Mõnel juhul, kui toode "X" esindab tüüpilist turulolevat oma grupi toodet, saabki see olla võrdlustooteks ning väide "X *light*" ei pruugi tarbijat eksitada. Samas võib pidada eksitavaks näiteks olukorda, kus tootja on vähendanud peekoni soolasisaldust ja märgistusel on väide "vähendatud soolasisaldusega", kuid toode on sellegi poolest suurema soolasisaldusega kui muu turulolev peekon.

Võrdleva väite puhul märgitakse ka aine- või energiasisalduse erinevus. Seda võib teha protsentuaalselt või koguseliselt. Näiteks "kerge – 100 grammis 40% vähem rasva", "vähendatud energiasisaldusega – energiasisaldus 50% väiksem, sest toode on suhkruvaba". (Näidetes toodud esitusviis ei ole kohustuslik.)

Erinevus, millele väitega tähelepanu juhitakse, peab olema märkimisväärne – muutus ei tohiks toitumise suhtes tähtsusetult väike olla.

Lubatud on vaid määruse lisa loetletud toitumisalased väited. Seega ei ole lubatud toitumisalane väide "sama palju kui", nt "klaas mahla sisaldab sama palju vitamiini C kui üks apelsin". Samuti ei tohi tarbijat eksitada ülepingutatud sõnastusega, mis ei ole samaväärne määruhes sätestatuga, nt väide "*super light*" ei ole samaväärne väitega "*light*".

4.3. Üleminekumeede lisast puuduva toitumisalase väite kasutamiseks (artikli 28 lg 3)

Üleminekumeetmena võis määruse lisast puuduvat toitumisalast väidet teatud tingimustel kasutada kuni 19.01.2010.

5. TERVISEALASED VÄITED

Vt ka juhendi teisi peatükke.

5.1. Lubatud tervisealased väited (artikli 10 lg 1)

Kasutada tohib vaid määrusega nr 1924/2006 kooskõlas olevaid, heakskiidetud tervisealaseid väiteid. Seejuures tohib teatud tervisealaseid väiteid vastavalt üleminekumeetmetele kasutada kooskõlas määrusega ka enne heakskiidetud väidete nimekirja vastuvõtmist, kuid teatud tervisealaseid väiteid ei tohi kasutusele võtta enne, kui nende esitamiseks on luba antud. Kui väide on vastavalt määrusele kasutusse lubatud, võivad seda vabalt kasutada kõik toidukäitlejad, kui toode vastab antud väite esitamise tingimustele.

Tervisealaste väidete kasutamise lubamine sätestatakse **määruste või otsustega**, mis avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas. EL õigusaktide andmebaasis EUR-Lex on võimalik kõiki tervisealasele väitele loa andmise määruseid ja otsuseid korraga näha, avades määruse 1924/2006 bibliograafiliselt teatelt lingi "Kõik käesoleval dokumendil põhinevad dokumendid". Loa saanud väited on õigusaktis toodud koos kasutustingimustega. Iga väite juures on ka viide EFSA teaduslikule arvamusele, kus on vastava toidu ja teadusandmete põhjalikum kirjeldus.

Mugavam abivahend on informatiivne, kuid õiguslikult mittesiduv **toitumis- ja tervisealaste väidete register** (kirjeldatud määruse 1924/2006 artiklis 20) Euroopa Komisjoni kodulehel http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/claims/community_register/index_en.htm. See sisaldab samu toitumisalaseid väiteid, mis on määruse 1924/2006 lisas ning heakskiidetud ja tagasi lükatud tervisealaseid väiteid.

Põhimõtteliselt võib ELs kasutada lubatud tervisealaste väidete nimekirja kehtestamise jagada kaheks. Algselt 31. jaanuariks 2010 kehtestada kavandatud, peamiselt mitmesuguseid toitainete tavapäraseid funktsioone organismis käsitlevate väidete nimekirja vastuvõtmine lükkub edasi väidete suure hulga tõttu. Teiseks toimub paralleelselt ka individuaalsete taotluste menetlemine ning nende kohta on juba määruseid vastu võetud. (Täpsemalt vt käesoleva juhendi 7. peatükk.)

5.2. Üldised ja mittespetsiifilised tervisealased väited (artikli 10 lg 3)

Üldised ja ebamäärased seosed tervise või heaoluga, nt "terviseleib", "tervislik", "hea südamele", "südamesepik" (kui esitusviis on käsitletav südame tervisele viitamisenä), "funktsionaalne toit" on inimestele väga erineva tähendusega.

Üldisi väiteid ei lisata väidete nimekirja ja neid on lubatud kasutada vaid koos konkreetse tervisealase väitega. Üldise väite täpsustuseks ei piisa üksnes toitumisalasest väitest. Nt väide "toode on hea figuurile, sest sisaldab vähe rasva" **ei ole** määrusega kooskõlas, kuna üldise tervisealase väite põhjenduseks on siin konkreetsema tervisealase väite asemel kasutatud toitumisalast väidet.

Pildilise ja sümbolilise väite puhul tuleks kaaluda, kas see on tarbijale mõistetav või vajab täiendavat sõnalist selgitust.

5.3. Keelatud tervisealased väited (artikkel 12)

Lubatud ei ole tervisealased väited, mis

- jätavad mulje, et toote tarbimata jätmise võib tervist mõjutada;
- viitavad kehakaalu vähenemise kiirusele või määrale;
- viitavad konkreetsete arstide või tervisespetsialistide või muude kui liikmesriigi meditsiini- või toitumisspetsialistide erialaliitude ja terviseiga seotud heategevusorganisatsioonide soovitudele.

5.4. Viitamine isikule või organisatsioonile (artikkel 11)

Liikmesriikide meditsiini- või toitumisspetsialistide erialaliitude ja terviseiga seotud heategevusorganisatsioonide soovitude kasutamise suhtes võib liikmesriik kohaldada oma sätteid. Eestis on välja töötatud toidu- ja toitumissoovitusi nii tervele elanikkonnale kui teatud tarbijagrupidale, kuid samas ei ole nimekirja ega sätteid, mis reguleeriks erialaliitude või heategevusorganisatsioonide soovitude kasutamist. Seega tuleks toodet ja teabe edastamist vaadata tervikuna ja silmas pidada, et määrus reguleerib väidete esitamist kaubanduslikel eesmärkidel ning et väite kasutamine peab olema põhjendatud. Avalikkusele tuntud tegelaste soovitudele võib viidata, kui see ei eksita tarbijat ega lähe määrusega vastuollu.

5.5. Üleminekumeetmed tervisealase väite kasutamiseks pärast 01.07.2007

Määrust nr 1924/2006 kohaldatakse alates 01.07.2007 (art 29). Üleminekumeetmed sõltuvad väite tüübist.

- Kõige levinumad on üldtunnustatud teaduslikel andmetel põhinevad tervisealased väited, mis puudutavad **kasvamist, arengut ja organismi funktsioone**. Selliste väidete nimekirja vastuvõtmise tähtajaks on sätestatud 31.01.2010 (art 13 lg 3), kuid see hilineb. Kuni nimekirja vastuvõtmiseni võib väiteid kasutada, kui järgitakse tervisealase väite esitamise põhimõtteid ja väitega kaasnevaid mürgistusnõudeid (art 28 lg 5). Väite kasutamisest ei pea järelevalveasutust informeerima. Tuleb silmas pidada, et kui nimekiri võetakse vastu ja väide sealt puudub, ei tohi seda edasi kasutada. Sellise olukorra vältimiseks võib käitleja esitada väite nimekirja lisamise taotluse. Uutel teaduslikel andmetel põhinevale väitele loa saamiseks tuleb esitada taotlus (art 13 lg 5).
- Üldtunnustatud teaduslikel andmetel põhinevate tervisealaste väidete, mis puudutavad
  - **psühholoogilisi ja käitumuslikke funktsioone,**
  - **salenemist, kehakaalu jälgimist, näljatunde vähendamist, küllastustunde suurenemist või toidust saadava energia vähendamist,**kasutamist võib jätkata, kui esitati taotlus enne 19.01.2008 (art 28 lg 6 punkt b). Liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni vahel on aga olnud arutlusel, et ka nende väidete suhtes võiks olla praktilisem kasutada põhimõtteliselt samasugust üleminekut nagu kirjeldatud eelmises lõigus. Uutel teaduslikel andmetel põhinevale väitele loa saamiseks tuleb esitada taotlus (art 13 lg 5).
- **Laste arengule ja tervisele viitav tervisealane väide** (muu hulgas ka väide loote kohta; väide ainult lastele mõeldud toote kohta, s.t. jätkupiimasegu ning imiku- ja väikelapsetoit, mis on reguleeritud Vabariigi Valitsuse 29.12.1999. a määrusega nr 436) on lubatud

ainult peale väitele loa saamist. Juba kasutusel olnud väite kasutamist võib jätkata juhul, kui esitati taotlus enne 19.01.2008 (art 28 lg 6 punkt b). See üleminekusäte kehtestati määruse muudatusega, sest algselt puudus määruses laste arengule ja tervisele viitavate väidete üleminekuaeg, samas olid need määruse kohaldamise alguses legaalselt turul. Kui taotlust ei esitatud, siis see üleminekusäte ei kehti ning väite võib kasutusele võtta alles pärast sellele loa saamist. Väitele loa saamiseks tuleb esitada taotlus (art 14).

- **Haigestumise riski vähendamise väide** ei olnud enne määruse nr 1924/2006 jõustumist lubatud, seega ei ole ka üleminekumeetmeid. Väidet võib kasutada peale sellele loa saamist. Väitele loa saamiseks tuleb esitada taotlus (art 14).

6. MÄRGISTUSNÕUDED TOITUMIS- VÕI TERVISEALASE VÄITE ESITAMISEL

6.1. Toitumisalane teave (artikkel 7, artikli 1 lg 2 ja 5)

Toitumisalase või tervisealase väite kasutamisel tuleb esitada ka toitumisalane teave. Kuidas seda teha, on üldiselt sätestatud Vabariigi Valitsuse 19.12.2003. a määruses nr 324 "Toidu märgistusele esitatavad nõuded ja märgistamise ning muul viisil teabe edastamise kord" (sellega on Eestis üle võetud direktiivi 90/496/EMÜ nõuded). Määrus nr 1924/2006 teeb vaid mõned vajalikud täpsustused.

Toitumisalase väite puhul esitatakse tavaliselt toitumisalase teabe 1. rühma näitajad (energiasisaldus, valgud, süsivesikud, rasvad). Kui toitumisalane väide puudutab suhkruid, küllastunud rasvhappeid, kiudainet või naatriumit, esitatakse 2. rühma näitajad (energiasisaldus, valgud, süsivesikud, suhkrud, rasvad, küllastunud rasvhapped, kiudained, naatrium). Kuigi laktoos on suhkur, lähtutakse "laktoosivaba" väite puhul eritoidu märgistamise nõuetest ning toitumisalases teabes ei ole vaja esitada 2. rühma näitajaid.

Tervisealase väite puhul esitatakse alati toitumisalases teabes 2. rühma näitajad.

Toitumisalase teabega samas vaateväljas märgitakse lisaks ka selle aine sisaldus, mille toomine toitumisalases teabes ei ole muidu kohustuslik, kuid mis on toitumis- või tervisealase väitega seotud.

Kui toitumis- või tervisealane väide esitatakse lõpptarbijale või toitlustusettevõttele pakendamata kujul müüdava toidu, müügikohas ostja palvel pakendatava toidu või koheseks realiseerimiseks valmis pakendatud toidu kohta, siis ei pea toitumisalast teavet esitama märgistusel. Küll aga peab tulenevalt VVm nr 324 §-st 4 olema toitumisalane teave kaasas olevatel dokumentidel või veopakendil ja tarbija soovil peab müügikohas teenindav isik oskama anda suulist teavet.

Kui vitamiine või mineraaltoitaineid puudutav väide esitatakse jätkupiimasegu või imiku- ja väikelapse toidu kohta, mis on reguleeritud Vabariigi Valitsuse 29.12.1999. a määrusega nr 436 (sellega on Eestis üle võetud direktiivide 2006/125/EÜ ja 2006/141/EÜ nõuded), võetakse toitumisalase teabe arvutamisel võrdluseks VVm nr 436 toodud vitamiini või mineraaltoitaine lapsele, mitte täiskasvanule soovitatav kogus.

Kui toitumis- või tervisealane väide esitatakse toidulisandi kohta, siis esitatakse toitumisalane teave vastavalt Vabariigi Valitsuse 30.04.2004 määrusele nr 165 "Toidulisandi koostis- ja kvaliteedinõuded ning märgistamise ja muul viisil teabe edastamise erinõuded" (sellega on Eestis üle võetud direktiivi 2002/46/EÜ nõuded).

6.2. Lisateave tervisealase väite korral (artikkel 10)

Tervisealase väite korral tuleb esitada toote märgistusel (või kui seda pole, siis toote esitlemisel ja reklaamis):

- a) viide mitmekülgsse ja tasakaalustatud toitumise ja tervisliku elustiili tähtsusele;
- b) väidetava kasuliku mõju saavutamiseks vajalik toidukogus ja tarbimise viis;
- c) vajadusel hoiatus inimestele, kes peaksid vältima toidu tarbimist; ja

d) asjakohane hoiatus toote puhul, mille liigne tarbimine kujutab tõenäoliselt ohtu tervisele.

Teabe sõnastuse võib käitleja vabalt valida, kuid mõte peab samaks jääma.

Nõuded a) ja b) ei kehti lõpptarbijale või toitlustusettevõttele pakendamata kujul müüdavale toidule, müügikohas ostja palvel pakendatavale toidule või koheseks realiseerimiseks valmis pakendatud toidule. Küll aga peab tulenevalt VVm nr 324 §-st 4 olema see teave kaasas olevatel dokumentidel või veopakendil ja tarbija soovil peab müügikohas teenindav isik oskama anda suulist teavet.

6.3. Lisateave haigestumise riski vähendamise väite korral (artikli 14 lg 2)

Lisaks muudele tervisealase väite nõuetele peab haigestumise riski vähendamise väite korral olema toote märgistusel (või kui seda pole, siis toote esitlemisel või reklaamis) lause selle kohta, et haigusel on mitmeid riskitegureid ja ühe riskiteguri muutmisel võib, aga ei pruugi olla kasulikku mõju.

7. TERVISEALASE VÄITE TAOTLUSE ESITAMINE

7.1. Kasutada lubatud tervisealaste väidete nimekirja koostamine

ELs kasutada lubatud väidete nimekiri moodustub

- a) määruse 1924/2006 artikli 13 lõikes 1 kirjeldatud väidetest – selle nimekirja kehtestamine hilineb. Artikli 13 lõike 3 kohaselt oleks pidanud 31. jaanuariks 2010 vastu võetama EL nimekiri, kuhu kuuluvad üldtunnustatud teaduslikel tõenditel põhinevad ja tarbijale hästi mõistetavad tervisealased väited, mis kirjeldavad:
  - toitainet või muu ainet tähtsust kasvamisele, arengule ja organismi funktsioonidele;
  - psühholoogilisi ja käitumuslikke funktsioone või
  - salenemist või kehakaalu jälgimist või näljatunde vähendamist või küllastustunde suurenemist või toidust saadava energia vähendamist.Selle nimekirja jaoks sai Euroopa Komisjon 31. jaanuariks 2008 liikmesriikidelt toidukäitlejatelt kogutud tervisealaseid väiteid, koondas need kokku mitme tuhande väiteliseks nimekirjaks ja edastas Euroopa Toiduohutusametile teadusliku tõenduse piisavuse hindamiseks. EFSA avaldab teaduslikud arvamused väidete kohta mõnesaja-väiteliste osade kaupa. Mis kriteeriumitest EFSA seejuures lähtub ja kui kaugel hindamine on, saab jälgida EFSA kodulehel <http://www.efsa.europa.eu/en/ndaclaims/ndaclaims13.htm>;
- b) väidetest, mis lisatakse nimekirja siis, kui väite taotlus läbib heakskiitmisprotseduuri vastavalt artikli 13 lõikele 5 või artiklile 14 – neid väiteid lisatakse nimekirja pidevalt.

Taotlus väitele loa saamiseks tuleb koostada enne väite kasutama hakkamist järgmistel juhtudel :

- täiendused art 13 lõikes 3 nimetatud nimekirja (art 13 lg 5);
- uutel teaduslikel tõenditel põhinev väide (art 13 lg 5);
- omandiandmete kaitset vajav väide (art 13 lg 5);
- haigestumise riski vähendamise väide (art 14);
- laste arengule ja tervisele viitav väide (art 14);

Nendel juhtudel võib väidet kasutama hakata pärast seda, kui on vastu võetud Euroopa Komisjoni õigusakt (otsus või määrus) väite nimekirja lisamise kohta.

Kui väide on kasutusse lubatud, võivad seda vabalt kasutada kõik toidukäitlejad (v.a. kaitstud omandiandmete puhul), kui toode vastab antud väite esitamise tingimustele.

7.2. Omandiandmete kaitse (artikkel 21)

Taotluses võib nõuda omandiandmete kaitset viieks aastaks alates väite lubamise otsusest. Sel juhul ei saa teised väitest huvitatud tugineda neile teaduslikele andmetele ja seega ei saa nad väidet kasutada.

7.3. Tervisealase väite taotluse koostamine

Taotluse koostamiseks tuleks tutvuda järgmiste materjalidega.

- **Määruse nr 1924/2006 artikli 15 lõige 3.** Selles on lühidalt öeldud, mida taotlus sisaldama peab.
- **Komisjoni määrus (EÜ) nr 353/2008, 18. aprill 2008, millega kehtestatakse rakenduseeskirjad selle kohta, kuidas taotleda tervisealaste väidete esitamise lubasid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1924/2006 artiklis 15 sätestatu kohaselt.** Selles on detailselt sätestatud taotluse sisu ja ülesehitus.
- **Taotluse esitamise teaduslik ja tehniline juhend,** mille on koostanud Euroopa Toiduohutusamet. See on määruse (EÜ) nr 353/2008 sisuga sarnane, kuid täienduste ja selgitustega. Juhend asub EFSA kodulehel <http://www.efsa.europa.eu/en/scdocs/scdoc/530.htm>, samuti korduma kippuvad küsimused sellega seoses <http://www.efsa.europa.eu/en/scdocs/scdoc/1339.htm>.

Määruses nr 353/2008 (ja EFSA juhendis) toodud vormi ja nõuannete eesmärk on tagada, et taotlustel oleks sarnane ülesehitus ja olemas kogu vajalik info. See omakorda võimaldab taotluste võimalikult kiiret menetlemist.

- **Varasemad taotlused.** EFSA kodulehel on saadaval taotluste kohta antud teaduslikud arvamused. Kuigi EFSA hindamise tulemus ei tähenda veel tervisealase väite heakskiitmist või tagasilükkamist, annab nendega tutvumine ülevaate, millele taotluse koostamisel tähelepanu pöörata. Vt <http://www.efsa.europa.eu/en/scdocs.htm>.

7.4. Taotluse esitamine, hindamine ja tervisealase väite lubamise kohta õigusakti vastuvõtmine

Taotluse esitamine toimub vastavalt määruses nr 1924/2006 sätestatud protseduurile. Kuigi taotluse menetlemise protseduur on pisut erinev sõltuvalt sellest, millise artikli alla tervisealane väide käib, koosneb see üldiselt samadest etappidest.

Vastavalt artikli 13 lg 5 ja artikli 18 protseduurile esitatakse

- kasutada lubatud tervisealaste väidete nimekirja täiendamise taotlus,
- uutel teaduslikel tõenditel põhineva väite taotlus,
- omandiandmete kaitse taotlust sisaldav taotlus.

Vastavalt artiklite 14 kuni 17 protseduurile esitatakse,

- haigestumise riski vähendamise väite taotlus,
- laste arengule ja tervisele viitava väite taotlus.

Taotleja saadab taotluse liikmesriigi pädevale asutusele ehk Eestis Veterinaar- ja Toiduametile. Pädev asutus on taotleja esmaseks kontaktiks ja võib taotlejalt täiendavaid andmeid paluda. Peale taotluse kehtivuse kontrollimist saadab pädev asutus taotluse Euroopa Toiduohutusametile teaduslikuks hindamiseks ning Euroopa Komisjonile ja teistele liikmesriikidele teadmiseks.

Taotluses olevate andmete teaduslik hindaja on Euroopa Toiduohutusamet (EFSA), kuid EFSA ei tee otsust väite lubamise või mittelubamise kohta. Mis etapis EFSAle hindamiseks saabunud taotlus on, saab jälgida EFSA kodulehel aadressil

<http://registerofquestions.efsa.europa.eu/roqFrontend/questionsList.jsf>. Vajadusel võib EFSA paluda taotlejalt lisateavet. Taotluste kohta antud teaduslikud arvamused on leitavad sealtsamast või ka <http://www.efsa.europa.eu/en/scdocs.htm>.

Valminud EFSA arvamuste kohta võib igaüks 30 päeva jooksul Euroopa Komisjonile kommentaare saata. Neid saab lugeda Euroopa Komisjoni lehel http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/claims/comments_efsa_en.htm ning teaduslikku külge puudutavad kommentaarid ja EFSA vastused on leitavad ka EFSA kodulehel.

Otsustusprotsessi, kas lisada väide kasutada lubatud väidete nimekirja, on kaasatud liikmesriigid, Euroopa Komisjon, Euroopa Nõukogu ja Euroopa Parlament. Otsustusprotsessi juhib Euroopa Komisjon. Pärast EFSA arvamuse saamist valmistab Euroopa Komisjon ette eelnõu, kas lisada väide nimekirja või mitte. Ta esitab eelnõu aruteluks või hääletamiseks (sõltuvalt protseduurist) toiduahela ja loomatervishoiu alalisele komiteele (*Standing Committee on the Food Chain and Animal Health*), kuhu kuuluvad kõikide liikmesriikide esindajad. Komitee kohtumiste päevakordade ja kokkuvõtete (käsitletakse ka muid teemasid kui toitumis- ja tervisealased väited) saab tutvuda http://ec.europa.eu/food/committees/regulatory/scfcah/general_food/index_en.htm. Eelnõu esitatakse ka EL Nõukogule ja Euroopa Parlamendile, kes ei osale otseselt määruse vastuvõtmises, kuid neid informeeritakse läbipaistvuse huvides ning neil on õigus teatud aja jooksul väljendada vastuseisu eelnõule. Kui taotlus sisaldas omandiandmete kaitse soovi, teeb Euroopa Komisjon oma eelnõus ettepaneku piirata väite kasutamist taotleja kasuks 5 aastaks. Pärast vastu võtmist avaldatakse õigusakt Euroopa Liidu Teatajas. Kuna kasutada lubatud või keelatud väiteid on palju, on Euroopa Komisjoni kodulehel saadaval ka mugavam abivahend – toitumis- ja tervisealaste väidete register.

Nimekirja lisatud väide on vabalt kasutamiseks kõigile, v.a. kui kasutamist piirab omandiandmete kaitse.

7.5. Taotluse tagasivõtmine

Taotlust on võimalik tagasi võtta enne, kui EFSA on selle kohta oma arvamuse andnud. Tagasivõtmise nõude esitab taotleja samale asutusele, kellele algselt taotlusegi.

KÄITLEJA MEELESPEA TOITUMIS- VÕI TERVISEALASE VÄITE ESITAMISEL

Toitumis- või tervisealase väite esitamist reguleeritakse peamiselt **Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1924/2006 toidu kohta esitatavate toitumis- ja tervisealaste väidete kohta.**

Määrust tuleb järgida, kui toidu kohta esitatakse väide, mis

- on toitumisalane väide või tervisealane väide
- tehakse kaubanduslikus teadaandes (nt märgistusel, reklaamis, veebilehel, toote esitlemisel), olenemata esitusviisist (lause, pilt, graafik jne)
- puudutab lõpptarbijale pakutavat toitu

Kõige olulisem toitumisalase väite esitamisel

- Väide on kooskõlas väite esitamise üldpõhimõtetega
- Väide ja selle esitusviis ei eksita tarbijat
- Väide on määruse lisas toitumisalaste väidete nimekirjas
- Toit vastab määruse lisas toodud selle väite esitamiseks vajalikele tingimustele
- On esitatud vajalik toitumisalane teave

Kõige olulisem tervisealase väite esitamisel

- Väide on kooskõlas väite esitamise üldpõhimõtetega
- Väide ja selle esitusviis ei eksita tarbijat
- On esitatud vajalik toitumisalane teave
- Tervisealase väite esitamise korral nõutav täiendav teave on olemas
- Laste arengule ja tervisele viitavat või haigestumise riski vähendamisele viitavat tervisealast väidet tohib kasutada alles pärast selle lubamist Euroopa Komisjoni õigusaktiga
- Kasutada lubatud väidete nimekirja vastu võtmisega lõpeb üleminekuage ning edasi saab kasutada vaid nimekirjas olevaid väiteid

Järelevalve

Toitumis- ja tervisealaste väidete üle teeb järelevalvet Veterinaar- ja Toiduamet, jaekaubandusettevõttes teeb toidu kohta esitatud teabe üle järelevalvet ka Tarbijakaitseamet.

Täiendav teave

Küsimustega tuleks pöörduda Veterinaar- ja Toiduametisse (www.vet.agri.ee, e-post vet@vet.agri.ee) või Põllumajandusministeeriumisse (www.agri.ee).